

Nader onderzoek ecologie

Vossenweg 3

Hoogerheide

Velp, 27 oktober 2021

Colofon

Titel	: Nader onderzoek ecologie
Subtitel	: Vossenweg 3 Hoogerheide
Projectnummer	: 20.200
Datum	: 27 oktober 2021
Veldonderzoek	: S.W. Klein Brinke, A. Strikwerda, T. van de Zilver
Auteur(s)	: T. van de Zilver
Collegiale toets	: A. Strikwerda
Opdrachtgever	: Brabants Landschap
Contactpersoon	: V. Maas

Bezoekadres : Kerkstraat 20
Postcode : 6883 HT Velp
Telefoon : 026-2001900

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza B.V. is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Wettelijk kader.....	5
2.1 Soorten	5
3. Projectgebied	8
3.1 Gebiedsbeschrijving.....	8
3.2 Voorgenomen ingreep.....	10
4. Onderzoeksmethode	11
4.1 Kleine marters	12
4.2 Vleermuizen.....	13
4.3 Huismussen.....	15
4.4 Kerkuil	16
4.5 Steenuil.....	17
4.6 Reptielen	17
4.7 Amfibieën	20
4.8 Uitwerking en rapportage.....	20
5. Resultaten	21
5.1 Kleine marters	21
5.2 Vleermuizen.....	21
5.3 Huismussen.....	24
5.4 Kerkuilen.....	24
5.5 Steenuilen.....	25
5.6 Reptielen	25
5.7 Amfibieën	25
5.8 Overige landzoogdieren.....	26
5.9 Algemene broedvogels	28
6. Conclusies.....	29
6.1 Marters	29
6.2 Vleermuizen.....	29
6.3 Huismussen.....	29
6.4 Kerkuilen.....	29
6.5 Steenuil.....	29
6.6 Reptielen	30
6.7 Amfibieën	30
6.8 Overige landzoogdieren.....	30
6.9 Algemene broedvogels	30
Bronnen	31
Rapporten	31
Literatuur	31
Websites	31

1. Inleiding

Brabants Landschap is voornemens om het terrein van een voormalige melkveehouderij te Hoogerheide (Noord-Brabant) om te vormen tot natuur. Hiervoor worden onder andere een schuur, stal en enkele betonnen objecten gesaneerd. De woonboerderij wordt gerenoveerd.

Bij het uitvoeren van de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met beschermde soorten. In 2020 is daarom een ecologische quickscan uitgevoerd waaruit naar voren kwam dat er naderonderzoek nodig is naar mogelijk aanwezige verblijfplaatsen en leefgebied van dieren in de gebouwen en op het terrein (Ekoza projectnummer 20.129). Het gaat hier om de huismus, kerkuil, steenuil en diverse soorten vleermuizen, marters, reptielen en amfibieën.

Indien tijdens het soortgerichte onderzoek beschermde diersoorten worden aangetroffen, beoordeelt Ekoza B.V. de effecten van de werkzaamheden op deze soorten. Als er negatieve effecten te verwachten zijn, volgt een afweging of een ontheffing van de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

In hoofdstuk 2 staat het wettelijke kader uiteengezet, waaraan getoetst dient te worden. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de projectgebieden en de voorgenomen ingreep. Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van de onderzoeksmethodes die gebruikt zijn. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek besproken en getoetst aan de Wet natuurbescherming. Ten slotte zijn in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Wettelijk kader

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) van kracht. Deze wet vervangt 3 oude wetten:

- de Natuurbeschermingswet (1998)
- de Boswet (1961)
- de Flora- en faunawet (2002)

Het bevoegd gezag ligt bij de provincies. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) blijft echter verantwoordelijk voor handelingen en projecten in gebruik, beheer of aanleg door het Rijk, zoals hoofdwegen, spoorwegen, hoofdvaarwegen, waterkeringen, kustlijnen, militaire terreinen, gastransportnet, delfstoffen, hoogspanningsleidingen, visserij, etc.

Dit onderzoek heeft enkel betrekking op soorten (in dit geval de huismus, kerkuil, steenuil en diverse soorten vleermuizen, marters, reptielen en amfibieën). In dit hoofdstuk is daarom ook alleen de soortenbescherming uit de Wet natuurbescherming uitgelicht.

2.1 Soorten

Onder de Wet natuurbescherming geldt een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren. De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes:

- soorten van de Vogelrichtlijn
- soorten van de Habitatrichtlijn
- andere soorten

Vogelrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels.

Ingevolge artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming is het verboden om:

1. Opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. Opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. Eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. Opzettelijk vogels te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Habitatrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Habitatrichtlijn vallen soorten die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn. In de Bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.5 (Bern bijl. II, Bonn bijl. I) verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Opzettelijk dieren te verstoren;
3. Opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;
4. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
5. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.6 (Bern bijl. I en II, Bonn bijl. I) verboden om dieren of planten te verkopen, te vervoeren voor verkoop, te verhandelen, te ruilen of te koop of te ruil aan te bieden, tenzij het gaat om aantoonbaar gefokte of gekweekte dieren of planten.

Andere soorten

Onder het beschermingsregime andere soorten vallen soorten waarvoor er geen Europese verplichting tot bescherming is. Dit zijn soorten die vanuit nationaal belang extra bescherming behoeven. De beschermde status van soorten kan per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten.

De beschermde status van soorten kan per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. In dit geval gaat het om de provincie Noord-Brabant.

Ingevolge de Wet natuurbescherming artikel 3.10 is het verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Artikel 1.11 Wet natuurbescherming voorziet in een algemene verplichting voor eenieder om voldoende zorg te dragen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Het betreft bovendien niet alleen dieren en planten van soorten waarvoor de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn specifieke beschermingsmaatregelen eisen, maar alle in het wild levende dieren en planten.

De zorgplicht is als een open norm geformuleerd in het eerste lid van artikel 1.11. In het tweede lid wordt de zorgplicht iets geconcretiseerd door te bepalen dat de zorgplicht in elk geval inhoudt dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:

- dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
- indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
- voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de bescherming van dieren en planten van soorten waarvoor geen specifiek beschermingsregime geldt op grond van hoofdstuk 3, heeft de zorgplicht zelfstandig betekenis. Op grond van de zorgplichtbepaling moeten schadelijke handelingen in beginsel achterwege worden gelaten dan wel moeten maatregelen worden genomen om schadelijke gevolgen (zoveel mogelijk) te voorkomen.

Jaarrond beschermde nesten

Nesten van vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van soorten in categorie 5 zijn beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn.

Categorieën van jaarrond beschermde nesten:

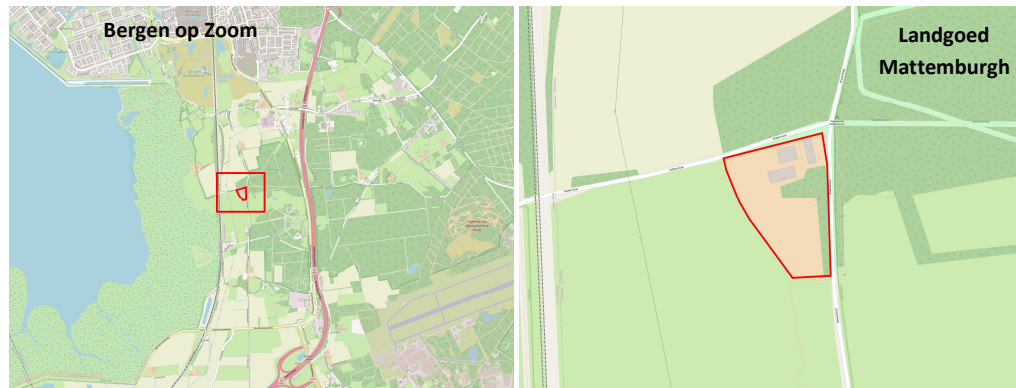
1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels (geen koloniebroeders), die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel flexibel genoeg zijn om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Enkele provincies, zoals Limburg en Overijssel, hebben hun eigen lijst van jaarrond beschermde nesten van vogelsoorten.

3. Projectgebied

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het projectgebied bestaat uit een voormalige melkveeboerderij. Het erf ligt aan de Vossenweg 3 te Hoogerheide (Noord-Brabant), ruim 1 km ten zuiden van Bergen op Zoom (fig. 1).

Figuur 1. Globale ligging van het projectgebied ten zuiden van Bergen op Zoom.

De bebouwing op het erf bestaat uit een woonboerderij, een melkveeststal, een schuur en enkele betonnen keermuren voor de opslag van kuilvoer. Het deels verharde erf is omgeven door bomen (eiken, kastanjes, populieren, etc.).

Ten noordoosten van het erf ligt bosgebied van de Brabantse Wal (landgoed Mattemburgh). Ten zuiden en westen liggen graslanden met houtwallen. Akkerland is ten noordwesten van het projectgebied te vinden. De spoorlijn Bergen op Zoom – Middelburg ligt circa 200 meter ten westen van het erf. De snelweg A58 ligt circa 700 meter oostwaarts. Ongeveer 150 meter ten zuiden van de boerderij stroomt De Blaffert, een bronbeek van de Brabantse Wal.

Figuur 2 geeft een impressie van het projectgebied en de directe omgeving.

Figuur 2. Impressie van het projectgebied en de directe omgeving.

3.2 Voorgenomen ingreep

Brabants Landschap wil een aantal bouwwerken van de voormalige veehouderij afbreken. Van de gebouwen blijft enkel de woonboerderij intact. Deze wordt gerenoveerd. De stal en schuur worden gesloopt. Betonnen verharding, muren en voerkuilen worden verwijderd. In een later stadium vindt aanplant van bosperceel plaats. Hiervoor wordt grond voorbereid.

Bomen worden niet gekapt. Mogelijk worden wel takkenhopen en rommelhoekjes geruimd om ruimte te maken voor de grondwerkzaamheden.

4. Onderzoeksmethode

Uit de voorgaande quickscan kwam naar voren dat het projectgebied in de huidige staat meerdere mogelijkheden biedt voor verblijfplaatsen van zwaar beschermde soorten. Zo zijn de structuurrijke takkenhopen, rommelhoekjes en betonnen constructies mogelijk geschikt als verblijfplaatsen voor kleine marterachtigen, zoals de wezel en hermelijn. Daarnaast is de bebouwing geschikt als nestplaats voor diverse vogelsoorten, waaronder de huismus, kerkuil en steenuil. De woonboerdij en stal zijn ook geschikt voor gebouwbewonende vleermuizen. Verder maken de takkenhopen en de ruige begroeiing langs open terreinen het erf een geschikt leefgebied voor diverse soorten reptielen en amfibieën, waaronder de hazelworm, gladde slang, levendbarende hagedis, poelkikker en Alpenwatersalamander.

Een overzicht van de beschermde soorten waarnaar onderzoek is verricht staat in tabel 1.

Tabel 1. Nader onderzochte soorten.

Soort	Beschermingsstatus		
	Habitat- en Vogelrichtlijnsoort	Andere soorten	Vrijgestelde soorten
Landzoogdieren			
Wezel		X	
Hermelijn		X	
Vleermuizen			
Gebouwbewonende soorten	X		
Vogels			
Huisumus	X		
Kerkuil	X		
Steenuil	X		
Reptielen			
Hazelworm		X	
Gladde slang	X		
Levendbarende hagedis		X	
Amfibieën			
Poelkikker	X		
Alpenwatersalamander		X	

- De gladde slang en poelkikker zijn beschermd onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn.
- Alle vleermuizen zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn. Zowel verblijfplaatsen en essentieel leefgebied (vliegroutes en foerageergebieden) zijn beschermd.
- De huismus, kerkuil en steenuil zijn beschermd volgens artikel 1 van de Vogelrichtlijn.
 - Nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd onder categorie 2.
 - Nesten van de kerkuil zijn jaarrond beschermd onder categorie 3.
 - Nesten van de steenuil zijn jaarrond beschermd onder categorie 1.
- De wezel, hermelijn, hazelworm, levendbarende hagedis en Alpenwatersalamander zijn nationaal beschermde soorten als bedoeld in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming.

Elk van deze soorten of groepen heeft zijn eigen methode van inventarisatie om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het projectgebied voor de betreffende soorten of soortgroepen.

4.1 Kleine marters

Het leefgebied van kleine marters zoals wezel en hermelijn moet verschillende functies vervullen. In het territorium zijn vaak meerdere verblijfplaatsen aanwezig, die zich onder andere in muizen- en konijnenholen, houtstapels, schuurtjes, stobalen en stapels stenen of puin kunnen bevinden. Via lijnvormige landschapselementen verplaatsen de kleine marters zich tussen rust- en voortplantingsplaatsen en jachtgebieden. De lijnvormige elementen kunnen bestaan uit bosranden, groene oevers, houtwallen, struweel en hoge grasvegetatie. Kleine marters jagen in en rond bosjes, hagen en overhoekjes.

De wezel komt voornamelijk voor in open, droog natuur- en cultuurlandschap, maar ook in landschappen zoals bossen, duinen, wei- en akkerland. In het territorium moet voldoende dekking (bosschages, houtstapels of heggen) aanwezig zijn om te schuilen voor predatoren. De vos of hermelijn kan de wezel uit zijn territorium jagen. De grootte van het functioneel leefgebied (1-25 hectare) is afhankelijk van het seizoen, het voedselaanbod en de leeftijd en het geslacht van het dier. De wezel eet voornamelijk muizen (woelmuizen en spitsmuizen) en deze moeten voldoende in het leefgebied aanwezig zijn. De paring kan het gehele jaar door plaatsvinden, maar valt meestal in de periode februari – april. De draagtijd is 35 tot 40 dagen. Meestal worden de jongen in mei geboren.

De hermelijn komt in diverse habitats voor, waaronder open plekken, bossen, houtwallen, duinen, akkers en vochtige terreinen. De enige voorwaarde is dat er voldoende dekking aanwezig is. Het voedsel van een hermelijn bestaat uit kleine zoogdieren. Het gevangen voedsel wordt vaak bewaard onder een graspol, achter boomschors of in een holte. De hermelijn leeft in een hol, meestal een oud mollennest of konijnenhol, maar soms ook in holle bomen of ruimten tussen rotsen, stenen of takkenhopen. De paartijd van de hermelijn is april – juni. Daarna is er een uitgestelde bevruchting van 8 – 10 maanden, en worden de jongen na 10 weken geboren rond april – mei.

Inventarisatie

Het onderzoek naar kleine marters is uitgevoerd volgens de Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming, opgesteld door de Zoogdierverseniging (Bouwens, 2017). Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van een marterbox en meerdere wildcamera's. Een marterbox is een gesloten kist toegankelijk via een buis. In deze kist zit een wildcamera. Dieren zoals wezel, hermelijn en muizen, zijn erg nieuwsgierig naar nieuwe objecten binnen hun territorium. Om deze reden gaan ze deze verkennen en komen ze goed in beeld. De wildcamera's die werden gebruikt, zijn van het type Bushnell TrophyCam HD Agressor 2017.

Kleine marters zijn het gehele jaar door waar te nemen. Van maart tot en met augustus zijn de kleine marters het meest actief. In deze periode is 6 weken onderzoek voldoende. Buiten deze periode is 12 weken onderzoek nodig is. Tijdens het onderzoek zijn 1 marterbox en 3 wildcamera's geplaatst op kansrijke locaties op en rond het erf (bosranden, houtwallen en takkenhopen). Om de trefkans te verhogen zijn sardientjes als lokstof gebruikt.

In figuur 3 zijn de locaties weergegeven waar de camera's en de marterbox hebben gestaan. Het camera-onderzoek heeft plaatsgevonden van 4 november 2020 tot 11 mei 2021 (26 weken).

Figuur 3. Het gebruik van wildcamera's en een marterbox binnen het projectgebied.

4.2 Vleermuizen

Vleermuizen kunnen over het algemeen worden ingedeeld in gebouw- en boombewonende soorten, hoewel dit gedurende het jaar kan veranderen. Soorten die worden aangemerkt als gebouwbewoners zijn onder andere gewone dwergvleermuis, meervleermuis en laatvlieger. Deze soorten verblijven meestal in de spouwmuuren, maar bijvoorbeeld ook onder daklijsten, vensterluiken, dakpannen en boeiboorden. Soorten die worden gezien als boombewoners zijn rosse vleermuis en watervleermuis. Deze soorten verblijven meestal in verlaten spechtenholten of in holten die zijn ontstaan door rotting na het afbreken van een tak.

Vrouwtjes vormen aan het begin van de zomer kraamkolonies in daarvoor geschikte verblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Laatvliegers, gewone dwergvleermuizen, en meervleermuizen leven hierbij meestal in groepen in de spouwmuren van grotere, slecht geïsoleerde gebouwen. Een soort als gewone grootoorvleermuis heeft een voorkeur voor grote open ruimtes zoals een kerkzolder. De kolonies van watervleermuis en rosse vleermuis zijn tijdens de kraamtijd vaak te vinden in holtes in bomen.

In de winter maken vleermuizen van meerdere objecten gebruik die als verblijfplaatsen kunnen dienen. Deze plekken moeten koel en vorstvrij zijn. Watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, grootoorvleermuis en baardvleermuis overwinteren in mergelgroeven, fortén, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

Inventarisatie

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd op basis van het vleermuisprotocol 2021 van het Netwerk Groene Bureaus (waarbij Ekoza B.V. is aangesloten). Onderzoek uitgevoerd volgens dit protocol geeft de meeste zekerheid op voldoende onderbouwing van een eventuele ontheffingsaanvraag. Het bevoegd gezag toetst hierop. In dit protocol staat beschreven dat 75% van een projectgebied overzien moet kunnen worden bij avondbezoeken in de kraam/zomerperiode. Omdat dieren bij het uitvliegen meteen wegvliegen is deze richtlijn opgesteld zodat het uitvliegen zo nauwkeurig mogelijk in kaart gebracht wordt. Daarom bestond bij de avondrondes het projectgebied uit 2 deelgebieden (2 personen per avond).

Tijdens de ochtend blijven vleermuizen een tijdje zwermen rond hun verblijfplaats voordat ze naar binnen gaan. Omdat het zwermen meer tijd in beslag neemt dan het uitvliegen in de avond, kan één waarnemer in de vroege ochtend een groter gebied overzien met overzichtelijke gebouwen die dicht bij elkaar liggen. In dit geval bestond het onderzoeksgebied tijdens het ochtendbezoek uit één enkel deelgebied (1 persoon per ochtend).

Volgens het vleermuisprotocol zijn in de kraamperiode 2 veldbezoeken nodig. Afhankelijk van de soort moeten dit óf twee avondrondes zijn óf een avond- en een ochtendronde. Om een goed overzicht te krijgen van de kraam- en zomerverblijfplaatsen zijn twee avondbezoeken en één ochtendbezoek voor de woning en de stal uitgevoerd.

In de paarperiode wordt er niet gezocht naar uitvliegende vleermuizen. In plaats daarvan wordt er vanaf een uur na zonsondergang (wanneer het volledig donker is) gezocht naar roepende vleermuizen die de hele nacht door roepen om vrouwtjes te lokken. Gewone dwergvleermuizen vliegen hierbij rondjes bij de verblijfplaats, terwijl ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen vaak vanuit hun verblijfplaats roepen. Een roepend dier betekent een paarverblijfplaats in het object waar de vleermuis de hele tijd voor vliegt of vanuit roept. In deze periode wordt ook gezocht naar massawinterverblijven van gewone dwergvleermuizen. Gewone dwergvleermuizen zwermen in de nacht nabij hun massawinterverblijfplaats. Omdat dieren de hele nacht waar te nemen zijn bestond het projectgebied in de paartijd uit één deelgebied (1 persoon per nacht).

Het veldwerk is te voet uitgevoerd waarbij alle gebouwen binnen één minuut volledig bekeken konden worden. Voor de inventarisatie van de vleermuizen is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Petterson D240x). Daarnaast is tijdens de veldrondes aanvullend gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera (FLIR Scion OTM).

Het onderzoek naar verblijfplaatsen in gebouwen op het erf is uitgevoerd door middel van 5 veldbezoeken. De onderzoeken in mei en juni zijn gericht op het vinden van kraam- en zomerverblijfplaatsen. De rondes in augustus en september zijn gericht op het vinden van paarverblijfplaatsen. De rondes zijn uitgevoerd bij goed vleermuisweer: weinig wind, geen regen en een temperatuur van boven de 10°C. In tabel 2 zijn de weersomstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Tabel 2. Bezoekdata en weersomstandigheden tijdens het vleermuis-onderzoek in en rond het projectgebied.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang of opkomst	Weersomstandigheden (temp, wind, bewolking, luchtvochtigheid)			
1	26 mei 2021	21:30-00:05	21:43	11°C	3 Bft (W)	100%	88%
2	27 jun 2021	2:35-5:30	5:28	16°C	2 Bft (O)	25%	93%
3	28 jun 2021	22:00-0:30	22:03	18°C	1 Bft (NW)	50%	93%
4	20 aug 2021	0:01-2:30	20:54	14°C	2 Bft (ZW)	50%	90%
5	9 sep 2021	0:01-2:45	20:11	22°C	2 Bft (O)	50%	63%

4.3 Huismussen

De huismus zoekt nestgelegenheid in holtes van gebouwen, meestal onder de dakpannen. Daar broedt de huismus in kleine tot middelgrote kolonies vanaf half april tot en met augustus, waarbinnen 2 tot 3 legsels zijn. Huismussen komen niet verder dan enkele honderden meters vanaf de broedplaats en ook jonge dieren in het stedelijk gebied blijven binnen 2 kilometer van de nestplaats waar ze opgegroeid zijn.

Naast geschikte broedplaatsen dient voldoende voedsel aanwezig te zijn in de vorm van zaden, bessen, bloemknoppen en broodkruimels. De jongen worden gevoerd met insecten. Bij het zoeken naar voedsel is de aanwezigheid van schuil- en vluchtmogelijkheden van groot belang. Bij voorkeur bestaat de dekking uit stekelige struiken en groenblijvende begroeiing tegen gevels.

Inventarisatie

Huismussen zijn koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden, die daarin zeer honkvast zijn en afhankelijk zijn van bebouwing en het biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en in beperkte mate beschikbaar.

Het onderzoek naar huismussen is uitgevoerd volgens het Kennisdocument Huismus van BIJ12. Voor het vaststellen van broedgevallen is op territoriumgedrag en nestindicerend gedrag gelet. Dit kan zijn het vertonen van baltsgedrag (bijvoorbeeld zingende mannetjes), de aanwezigheid van een paartje bij een nestplaats of het transport van nestmateriaal, voedsel of ontlastingspakketjes.

De veldbezoeken zijn uitgevoerd tijdens goede weersomstandigheden wanneer huismussen het meest actief zijn: vóór de middag tijdens rustig, zonnig weer met een gemiddelde temperatuur. Onder dergelijke omstandigheden worden de beste resultaten verwacht. Twee veldbezoeken in de periode april tot half mei zijn voldoende om de aan- of afwezigheid van huismussen vast te stellen (tabel 3).

Tabel 3. Bezoekdata en weersomstandigheden tijdens het huismus-onderzoek in en rond het projectgebied.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsopkomst	Weersomstandigheden (temp, wind, bewolking, luchtvochtigheid)			
1	13 apr 2021	10:30-12:00	6:51	8°C	2 Bft (NW)	25%	56%
2	11 mei 2021	9:30-11:15	5:57	16°C	2 Bft (W)	25%	68%

4.4 Kerkuil

De kerkuil komt voor in cultuurlandschap met gras- en bouwlanden met aan de grenzen kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. In bossen komen ze nauwelijks voor. Ze broeden in hoge, donkere en tochtvrije delen van boerenschuren, stallen, kerken, kastelen en torens. Meestal broeden ze in nestkasten die in deze gebouwen zijn geplaatst. Soms wordt een holle boom gebruikt als nestlocatie. Het nest wordt van februari tot half augustus gebruikt. Ook hebben kerkuilen rustplaatsen in de omgeving van hun nestplaats. Kerkuilen blijven hun hele leven in hetzelfde gebied. Enkel slechte weersomstandigheden of schaarste aan voedsel in de winter zorgen voor zwervgedrag. Kerkuilen zijn 's nachts actief en verlaten hun roestplaats vanaf een uur na zonsondergang. Ze jagen door laag te vliegen via vaste routes, biddend, vanaf zitplekken zoals hekpalen of kilometerpaaltjes langs wegen of vanaf laaghangende takken van bomen. Het foerageergebied kan gedeeld zijn met andere kerkuilen, maar bij hun nestplaats zijn ze erg territoriaal.

Inventarisatie

Het onderzoek naar de kerkuil is uitgevoerd volgens het kennisdocument Kerkuil van BIJ12. De optimale periode waarin broedende kerkuilen kunnen worden aangetoond is februari tot en met half oktober. Door middel van 3 veldbezoeken 's avonds en 's nachts bij goed weer in deze periode kan de aan- of afwezigheid worden aangetoond (tabel 4).

Tabel 4. Bezoekdata en weersomstandigheden tijdens het kerkuil-onderzoek in en rond het projectgebied.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang	Weersomstandigheden (temp, wind, bewolking, luchtvochtigheid)			
1	19 feb 2021	18:45-22:15	18:06	9°C	2 Bft (Z)	75%	82%
2	9 mrt 2021	19:15-22:15	18:37	6°C	2 Bft (W)	100%	96%
3	24 mrt 2021	21:30-23:10	19:03	5°C	1 Bft (ZW)	75%	87%

Tijdens de veldbezoeken is gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera (FLIR Scion OTM). Kerkuilen reageren niet op het afspelen van baltsroep. Kerkuilen kunnen enkele honderden meters van hun nestlocatie aanwezig zijn. Waarnemingen die verder dan 1000 meter uit elkaar liggen wijzen op individuele dieren in aparte territoria.

Daarnaast zijn zowel in de te slopen schuur en de stal camera's geplaatst op plekken waar braakballen en krijtstrepen zijn aangetroffen. De camera's hebben van 4 november 2020 tot 11 mei 2021 aangestaan.

4.5 Steenuil

De steenuil komt vooral voor in kleinschalige cultuurlandschappen met een variatie aan houtwallen, heggen, weitjes en knoestige bomen. In grootschalige landbouwgebieden komt hij ook voor, maar is hij afhankelijk van gevarieerde erven bij boerderijen of vrijstaande huizen. Het jachtgebied van de steenuil bestaat uit open terrein waar het gehele jaar lage vegetatie aanwezig is. Ook moeten er voldoende zitplaatsen op één tot anderhalve meter hoogte zijn om vanuit te jagen. In de buurt van het jachtgebied moeten schuilplaatsen en broedholten aanwezig zijn in bijvoorbeeld oude bomen, schuren en gebouwen.

De steenuil verblijft het hele jaar in zijn territorium. De voortplantingsperiode begint met een baltsperiode die (afhankelijk van de strengheid van de winter) in januari of februari start. In het najaar verlaten de jongen het territorium van de ouders. De steenuil broedt voornamelijk in natuurlijke boomholtes van vooral knotwilgen en oude fruitbomen. Soms gebruiken ze ook rustige hoekjes of nissen van gebouwen of schuren of speciale nestkasten om te broeden.

Inventarisatie

Het onderzoek naar de steenuil is uitgevoerd volgens het kennisdocument Steenuil van BIJ12. De optimale periode om de aanwezigheid van steenuilen aan te tonen is half februari tot en met half april. De inventarisatie kan het best plaatsvinden bij goede weersomstandigheden in de avondschemer, vanaf een half uur na zonsondergang tot middernacht of in de ochtend vanaf anderhalf uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst.

Door middel van 3 veldbezoeken met een periode van 1 maand tussen het eerste en laatste bezoek kan de aan- of afwezigheid van de steenuil worden aangetoond. De onderzoeken hebben plaatsgevonden op dezelfde momenten als het onderzoek naar de kerkuil (tabel 4).

Steenuilen reageren vaak op baltsroepen van andere steenuilen in de buurt om hun territorium aan te geven. Tijdens het onderzoek is de baltsroep van steenuilen afgespeeld om reactie van steenuilen uit te lokken. Steenuilen kunnen enkele honderden meters van hun nestlocatie aanwezig zijn. Waarnemingen die verder dan 500 meter uit elkaar liggen zijn aparte territoria.

4.6 Reptielen

De levendbarende hagedis is vooral te vinden in redelijk dicht begroeide gebieden, zoals (vochtige) heide, veen, schraal grasland, open plekken in bossen en rijk begroeide bosranden. Ook is de levendbarende hagedis te vinden in wegbermen, dijktafsluitingen, hagen en houtwallen. Deze hagedis geeft de voorkeur aan vochtige terreinen met vooral structuurrijke overgangen van vochtige naar droge terreindelen.

De hazelworm is te vinden in enigszins vochtige, met dichte vegetatie, bedekte gebieden. Dit kunnen tuinen, bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen, kalkgraslanden, vestingwerken, steenhopen en ruderaal plaatsen zijn. De meeste waarnemingen komen uit bos- en heidegebieden.

De gladde slang wordt vooral waargenomen in droge, zonnige habitats, voornamelijk in heidevelden, rotswallen en stapelstenen muurtjes rond wijngaarden, maar ook op hoogveen. In Nederland is deze slang vooral in heide en hoogveen te vinden. De gladde slang overwintert op droge en hoge plekken die vaak door begroeiing beschermd zijn tegen extreme weersomstandigheden.

Inventarisatie

Het reptielenonderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen uit het Kennisdocument Levendbarende Hagedis van BIJ12. Voor de hazelworm en gladde slang bestaat er geen standaardprotocol voor onderzoek. Daarom zijn voor deze soorten de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) gevolgd. Deze protocollen zijn opgesteld in samenwerking met Stichting RAVON.

Het is gebruikelijk om door middel van zichtwaarnemingen en herpetoplaatjes (tapijttegels) op geschikte plekken te onderzoeken of deze soorten aanwezig zijn. Tussen april en september kan de aanwezigheid van reptielen worden aangetoond. Op zonnige tot half bewolkte dagen met bij voorkeur temperaturen tussen de 12°C en 20°C met een windkracht van minder dan 5 Bft is er gezocht naar reptielen door geschikte locaties rustig af te lopen en te zoeken naar zonnende dieren.

Er zijn herpetoplaatjes uitgelegd op plaatsen die aantrekkelijk lijken voor de te onderzoeken soorten om de trefkans te vergroten. De tapijttegels werden neergelegd op plaatsen waar de zon de plaatjes kan verwarmen maar waar ook voldoende dekkingmogelijkheden aanwezig zijn, bijvoorbeeld in de vorm van struweel, takkenhopen, stapels puin of hoog gras (fig. 4). Ook zijn er plaatjes bij een composthoop (broeihoop) gelegd waar slangen mogelijk eieren leggen. Verder zijn ook bestaande schuilmogelijkheden (golfplaten, boomstronken, etc.) tijdens ieder bezoek geïnspecteerd.

De matjes werden uitgelegd tijdens de eerste ronde van het huismusonderzoek op 13 april. Vervolgens is na een maand gewenningsperiode op 4 momenten gezocht naar reptielen in het projectgebied (tabel 5). Het eerste bezoek hiervan werden gecombineerd met de tweede huismusronde op 11 mei.

Tabel 5. Bezoekdata en weersomstandigheden tijdens het reptielen-onderzoek in het projectgebied.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsopkomst	Weersomstandigheden (temp, wind, bewolking, luchtvochtigheid)			
1	11 mei 2021	9:30-11:15	5:57	16°C	2 Bft (W)	25%	68%
2	30 jul 2021	11:40-13:30	6:04	20°C	3 Bft (ZW)	75%	60%
3	24 aug 2021	12:15-14:00	6:43	20°C	4 Bft (NO)	25%	69%
4	8 sep 2021	11:00-12:45	7:08	21°C	3 Bft (ZW)	0%	41%

Figuur 4. Het gebruik van tapijttegels op kansrijke locaties om reptielen op te sporen.

4.7 Amfibieën

De poelkikker is vooral op heide en hoogveen te vinden, maar ook in half-natuurlijke graslanden, agrarisch gebied en laagveen wordt de poelkikker waargenomen. De poelkikker komt soms ook in stedelijk gebied en op ruderaal terrein voor. Rond infrastructuur komt de poelkikker weinig voor. Het voortplantingswater bestaat voornamelijk uit vennen en hoogveenputten, maar ook rivierbegeleidende wateren, veedrinkpoelen, sloten en in andere kleine wateren heeft de soort zijn voortplantingswater. Overwinteren gebeurt voornamelijk op het land.

De Alpenwatersalamander komt onder andere voor in heidegebied, agrarisch gebied, stedelijk gebied en op ruderaal terreinen. Het is een weinig kritische soort die op het land voornamelijk voorkomt in bos en struweel. De Alpenwatersalamander heeft voldoende beschutting nodig in de vorm van een strooisellaag en struiken. Het voortplantingswater is vaak vrij van vegetatie, maar heeft wel een dikke laag dood blad op de bodem. Beschaduwde wateren dicht bij bosrijk gebied hebben de voorkeur. Eieren worden gelegd van april t/m juni en komen na ongeveer 3 weken uit. Naast bosgebieden worden ook ongebruikte graslanden en kleine landschapselementen met heggen en houtwallen vaak gebruikt. Een klein deel van de Alpenwatersalamanders overwintert in het water, het merendeel op het land. Als schuilplaats worden allerlei vochtige en vorstvrije plekken gebruikt binnen hun leefgebied.

Inventarisatie

Voor het onderzoek van het landhabitat van de poelkikker en de Alpenwatersalamander bestaat geen standaardprotocol. Daarom is ook voor deze soorten gebruik gemaakt van de richtlijnen uit het soorteninventarisatieprotocol van het NGB.

Het potentiële landhabitat van de poelkikker en de Alpenwatersalamander is overdag gelijktijdig met het reptielenonderzoek uitgevoerd (tabel 5). Een deel van de herpetoplaatjes is hiervoor op relatief vochtige en beschutte locaties tussen bomen en struweel neergelegd. Naast tapijttegels is ook onder bestaande schuilgelegenheden gezocht naar individuen, net als voor het reptielenonderzoek.

4.8 Uitwerking en rapportage

Als bepaald is welke soorten in het projectgebied voorkomen, en hoe het projectgebied door deze soorten wordt gebruikt, vindt een effectenbeoordeling plaats. Aan de hand van de ingreep worden de effecten van de activiteiten op de aanwezige soorten bepaald. Niet alleen de effecten op verblijfplaatsen zijn van belang, maar ook of het leefgebied blijvend kan voorzien in alles wat nodig is om succesvol te kunnen voortplanten of te kunnen verblijven. Effecten kunnen zowel optreden tijdens de (tijdelijke) realisatiefase en de (permanente) gebruiksfase.

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn.

5. Resultaten

5.1 Kleine marters

Tijdens het camera-onderzoek is waargenomen dat zowel de hermelijn en de wezel binnen het projectgebied voorkomen (fig. 5).

Figuur 5. Links: hermelijn met wintervacht. Rechts: snel bewegende wezel.

Effectenbeoordeling

Het projectgebied maakt onderdeel uit van het functionele leefgebied van kleine marters. Het is aannemelijk dat ook hun verblijfplaats zich binnen het projectgebied bevindt. Bij het ruimen van onder andere de takkenhopen en rommelhoekjes is het mogelijk dat deze verblijfplaatsen verloren gaan. Dit is een tijdelijke verstoring, er van uitgaande dat in de toekomstige situatie martervriendelijk wordt ingericht.

5.2 Vleermuizen

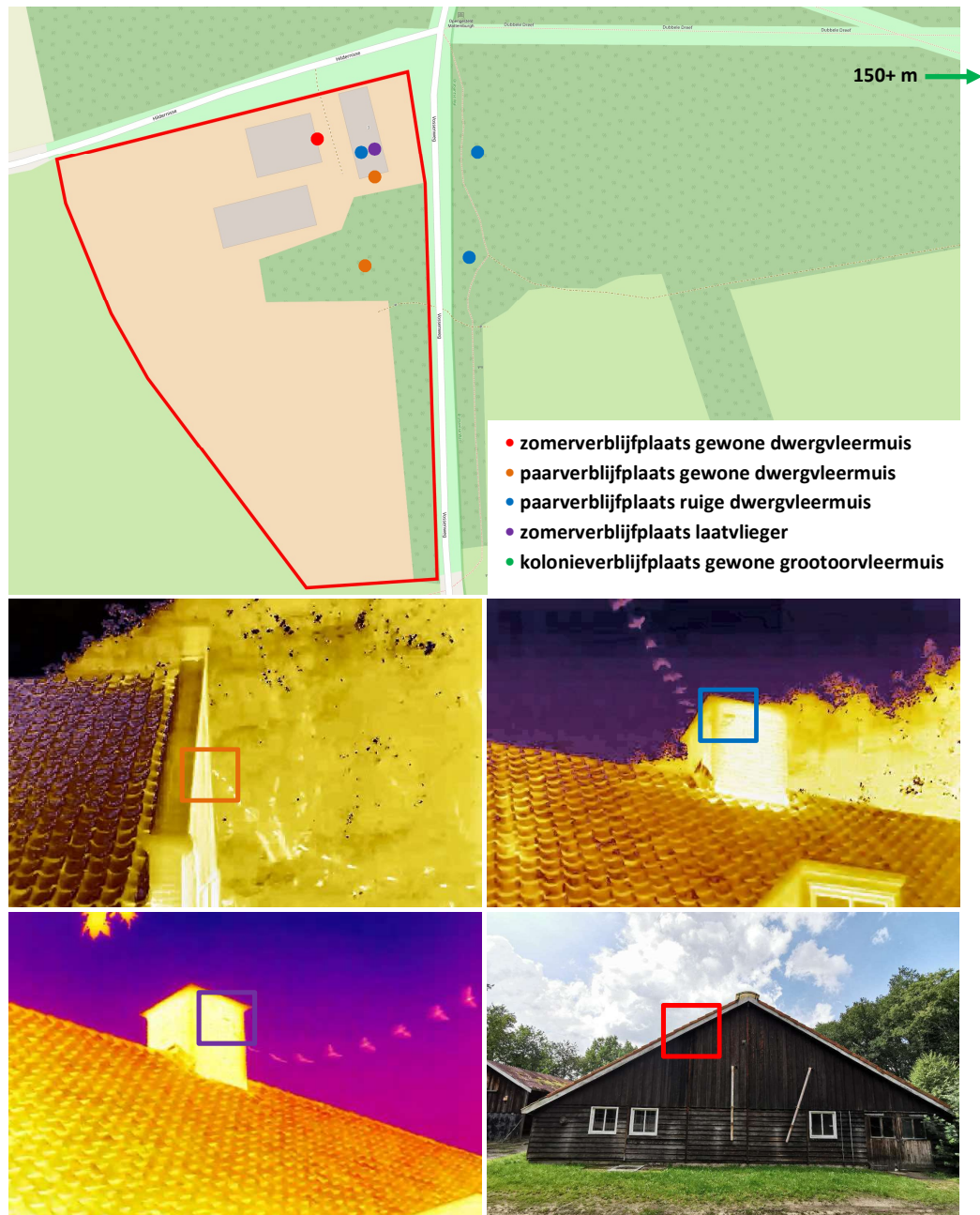
Er zijn meerdere vleermuisverblijfplaatsen aangetroffen binnen het projectgebied (fig. 6).

In de te renoveren woonboerderij zijn 3 verblijfplaatsen vastgesteld:

- Eén zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis. Deze bevindt zich langs het raamkozijn van de bovenverdieping aan de zuidkant.
- Eén paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis. Deze is aanwezig in een kier aan de westkant van de schoorsteen.
- Eén zomerverblijfplaats van de laatvlieger. Deze zit aan de oostkant van dezelfde schoorsteen. Deze laatvlieger is ook zwermend tegen het dak gezien, en heeft waarschijnlijk ook een schuilplek tussen de dakpannen.

In de te slopen stal is 1 verblijfplaats aangetroffen:

- Eén zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis. Deze bevindt zich achter een overhangende dakpan aan de oostkant.

Figuur 6. Aangetroffen vleermuisverblijfplaatsen in en rond de onderhavige gebouwen.

Figuur 6 laat zien dat er ook paarverblijfplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuizen in bomen op en rond het erf aanwezig zijn. Deze dieren zwermde rond hun verblijfplaats en riepen hier ook regelmatig vanuit vandaan (fig. 7).

Figuur 7. Verblijfplaatsen in bomen in de directe omgeving van de boerderij. Verblijfplaatsen werden zowel achter losse schors, in spleten en in boomholtes aangetroffen.

Verder werd waargenomen hoe gedurende de avond meerdere laatvliegers vanuit oostelijke richting het projectgebied passeerde. Ten westen van het projectgebied ligt moerasgebied van de Oosterschelde. Waarschijnlijk is dit een belangrijk foerageergebied voor laatvliegers uit de wijde omtrek. Het erf zelf wordt vooral door gewone en ruige dwergvleermuizen gebruikt als foerageergebied. Vooral in de luwte van bomen en bebouwing werden ze regelmatig gezien en gehoord.

Ook gewone grootoorvleermuizen werden regelmatig rond het projectgebied waargenomen. Tijdens een korte verkenning van de omgeving na afloop van het veldbezoek van 28 juni 2021 zijn deze dieren herleid naar een kolonieboom in het bos, ruim 300 meter ten oosten van het projectgebied (fig. 8).

Figuur 8. Kolonieboom met zwermende gewone grootoorvleermuizen ruim ten oosten van het erf.

Tot slot is in de paartijd geen zwermgedrag waargenomen rond de bebouwing dat duidt op de aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen op het erf. Overig foerageergedrag in de paartijd was verder gelijk aan dat van de kraamtijd.

Effectenbeoordeling

In de te slopen stal en de te renoveren woonboerderij zijn zomer- en paarverblijfplaatsen van diverse soorten vleermuizen vastgesteld. Deze verblijfplaatsen gaan door de werkzaamheden verloren. De verblijfplaatsen in de bomen worden door de werkzaamheden niet verstoord. Zomerverblijfplaatsen worden gebruikt van april t/m november, paarverblijfplaatsen van half juli t/m oktober. Het is echter niet uit te sluiten dat de dieren in de gebouwen niet jaarrond van hun verblijfplaats gebruik maken, ook in de winter.

5.3 Huismussen

In het projectgebied zijn geen nesten van huismussen vastgesteld. Ook in de directe omgeving zijn geen huismussen gezien of gehoord.

Effectenbeoordeling

Er bevinden zich geen huismusnesten binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. De ingreep heeft geen negatief effect op huismussen.

5.4 Kerkuilen

Tijdens de avond- en nachtbezoeken is de kerkuil meerdere keren waargenomen op het erf. Ook de wildcamera's (en verse uilenballen) in zowel de stal en de schuur laten zien dat de kerkuil op beide plaatsen een vaste rustplek heeft (fig. 9).

Figuur 9. Kerkuilen hebben zowel in de stal als de schuur hun rustplek.

Gedurende korte tijd is er ook een paartje kerkuilen op het terrein actief geweest, maar dit heeft hier geen nieuw nest opgeleverd. Dit doet vermoeden dat dit paartje elders buiten het projectgebied een nest heeft gesticht. Het projectgebied werd echter nooit verlaten, en bleef ook in deze periode in gebruik als rustplek.

Effectenbeoordeling

Kerkuilen zijn zeer honkvast en gebruiken hun verblijfplaatsen binnen het territorium jaarrond. De voorwaarden voor nest- en rustplaatsen zijn vaak zeer specifiek en beperkt beschikbaar. Door de sloop van de stal en schuur gaan twee vaste rustplaatsen van (een paartje) kerkuilen verloren. Overig functioneel leefgebied (foerageergebied) blijft behouden.

5.5 Steenuilen

In de avondschemer is er gezocht naar de aanwezigheid van steenuil. Dit is gedaan op geluid en met behulp van een warmtebeeldcamera. Hierbij is ook de baltsroep van de steenuil afgespeeld om een eventuele reactie uit te lokken.

Tijdens het onderzoek is er geen steenuil gehoord en kwam er geen reactie op het afspelen van de baltsroep (de aanwezige kerkuilen reageerde hier wel kort op). Verder zijn gedurende het seizoen geen sporen van steenuilen (zoals veren) aangetroffen in en rond de gebouwen.

Effectenbeoordeling

Er bevindt zich geen territorium van de steenuil binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. De ingreep heeft geen negatief effect op de steenuil.

5.6 Reptielen

Binnen het projectgebied zijn tijdens de veldbezoeken, waarbij het projectgebied is onderzocht door middel van zichtwaarnemingen en het keren van herpetoplaatjes, geen reptielen waargenomen.

Effectenbeoordeling

Er zijn geen reptielen waargenomen binnen het projectgebied. Door de werkzaamheden wordt geen rust-, voortplantings- of overwinteringshabitat van reptielen aangetast.

5.7 Amfibieën

Op en rond het erf zijn tijdens het onderzoek geen zwaar beschermde amfibieën gezien of gehoord. Ook onder de herpetoplaatjes zijn geen amfibieën aangetroffen. Wel is tijdens het vleermuisonderzoek een passerende gewone pad langs de woning aangetroffen (fig. 10).

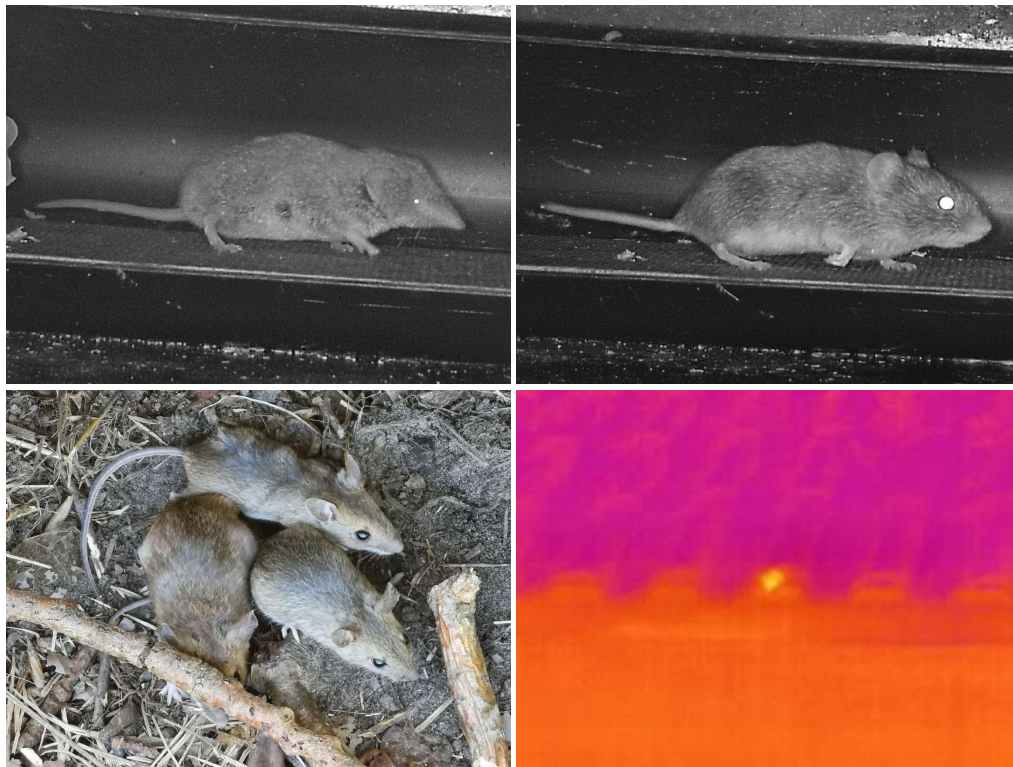
Figuur 10. Gewone pad binnen het projectgebied.

Effectenbeoordeling

Er zijn geen zwaar beschermde amfibieën aangetroffen binnen het projectgebied. Landhabitat van de poelkikker en de Alpenwatersalamander wordt door de werkzaamheden dus niet aangetast. Vrijgestelde amfibieën zoals de gewone pad kunnen zich incidenteel wel binnen het projectgebied begeven, maar door de afwezigheid van voortplantingswater zal het zal hier niet om belangrijk functioneel leefgebied gaan. Voor vrijgestelde amfibieën kan tijdens de werkzaamheden worden volstaan met de zorgplicht. Na de werkzaamheden zal het mogelijke landhabitat voor amfibieën binnen het projectgebied verbeteren.

5.8 Overige landzoogdieren

Gedurende het onderzoek zijn ook (sporen van) andere soorten binnen het projectgebied waargenomen, waaronder diverse algemene muizensoorten (fig. 11).

Figuur 11. Huisspitsmuis, rosse woelmuis en bosmuis. Met de warmtebeeldcamera was ook te zien hoe muizen zich onder de dakpannen van de woning en de stal begeven.

Ook grotere grondgebonden zoogdieren zijn met behulp van de wildcamera's en nachtkijker waargenomen, waaronder de zwaar beschermde bunzing (fig. 12).

Figuur 12. Andere noemenswaardige soorten die binnen het projectgebied zijn aangetroffen: egel, bruine rat, ree, vos, huiskat en bunzing.

Effectenbeoordeling

- De egel heeft binnen het plangebied mogelijk een nest onder dicht struikgewas, tussen takkenhopen, in holtes onder boomwortels of in hopen. Bij het ruimen van takkenhopen gaan mogelijke verblijfplaatsen verloren.
- De ratten verblijven mogelijk in de te slopen/renoveren gebouwen. Deze verblijfplaatsen gaan tijdens de sloop verloren.
- De vos en ree hebben binnen het plangebied geen verblijfplaats. Het functioneel leefgebied blijft tijdens en na de werkzaamheden behouden.
- Een huiskat (met jongen) heeft een verblijfplaats in de te slopen stal, en houdt zich met name schuil in het dakbeschot. Deze verblijfplaats gaat door de sloop verloren.
- Voor de bunzing geldt hetzelfde als voor de wezel en hermelijn: ook deze marter is zwaar beschermd ("andere soorten"), en mogelijk worden er ook voor deze soort beschermde verblijfplaatsen tussen rommelhoekjes en takkenhopen aangetast.

5.9 Algemene broedvogels

Tot slot zijn binnen het projectgebied ook diverse actieve en inactieve nesten van algemene broedvogels aangetroffen (fig. 13).

Figuur 13. In en rond alle 3 de gebouwen bevinden zich (potentiële) nestplaatsen van onder andere mezen, duiven, (boeren)zwaluwen en andere algemene broedvogels.

Effectenbeoordeling

Door de werkzaamheden gaan deze nestplaatsen verloren. Wanneer de werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden uitgevoerd ondervinden de broedende vogels een negatief effect. Voor deze nesten (niet zwaarder beschermd dan jaarrond nest categorie 5) geldt dat er voldoende nestgelegenheden in of rond het projectgebied aanwezig moeten blijven. Een deel van deze nestgelegenheden gaat verloren indien er geen compenserende maatregelen (zoals nestkasten) worden genomen.

6. Conclusies

De Wet natuurbescherming is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Niet alleen de instandhouding van verblijfplaatsen is van belang, maar die van het leefgebied. Te allen tijde dient men de zorgplicht in acht te nemen. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet.

6.1 Marters

Zowel de wezel, hermelijn en bunzing zijn waargenomen binnen het projectgebied. Het is niet uit te sluiten dat verblijfplaatsen van deze soorten (tijdelijk) worden aangetast. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is daarom nodig. Mitigatie en compensatie zijn hierbij aan de orde. Hierbij is het belangrijk dat ook de toekomstige situatie martervriendelijk wordt ingericht.

6.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen van vleermuizen in bomen rondom het projectgebied ondervinden geen negatief effect van de werkzaamheden. Ook foerageergebied en mogelijke vliegroutes worden niet aangetast. Wel zijn er diverse verblijfplaatsen van vleermuizen in de gebouwen binnen het erf vastgesteld.

In de te renoveren woonboerderij zijn 3 verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld en in de stal is 1 verblijfplaats aangetroffen. Het gaat om verblijfplaatsen van zowel de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Deze worden door de werkzaamheden aangetast. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is daarom nodig. Mitigatie en compensatie zijn hierbij aan de orde.

6.3 Huismussen

Er zijn geen huismusnesten vastgesteld binnen de projectgebieden waardoor een negatief effect van de werkzaamheden op huismussen is uitgesloten. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.4 Kerkuilen

Actieve nesten van kerkuilen zijn niet aangetroffen. Echter zijn er wel twee jaarrond actieve rustplaatsen van kerkuilen aanwezig: één in de te slopen stal en één in de te slopen schuur. Ook deze rustplaatsen maken onderdeel uit van het beschermde functionele leefgebied van deze soort, welke door de sloop van de opstallen wordt aangetast. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is dus nodig, met de nodige mitigatie en compensatie.

6.5 Steenuil

Er zijn geen waarnemingen van steenuil binnen het projectgebied of in de directe omgeving van het projectgebied, waardoor een negatief effect van de werkzaamheden op de steenuil is uitgesloten. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.6 Reptielen

Er zijn geen reptielen waargenomen binnen het projectgebied of in de directe omgeving van het projectgebied, waardoor een negatief effect van de werkzaamheden op reptielen is uitgesloten. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.7 Amfibieën

Er zijn geen zwaar beschermde amfibieën binnen het projectgebied of in de omgeving van het projectgebied waargenomen, waardoor een negatief effect van de werkzaamheden op beschermde amfibieën is uitgesloten. Een ontheffing is daarom niet nodig. Voor algemene (vrijgestelde) soorten zoals de gewone pad kan worden volstaan met de zorgplicht. Na de werkzaamheden zal het mogelijke landhabitat voor amfibieën binnen het projectgebied verbeteren.

6.8 Overige landzoogdieren

De overige waargenomen soorten binnen het plangebied zijn niet ontheffingsplichtig. Wat betreft mogelijke verblijfplaatsen van deze soorten kan worden volstaan met de zorgplicht:

- Tussen de takkenhopen en rommelhoekjes binnen het projectgebied bevindt zich mogelijk een verblijfplaatsen van een egels en muizen. Deze verblijfplaatsen wordt aangetast, waarbij mogelijk ook dieren zelf worden verwond. Tijdens het opruimen van het terrein is het daarom belangrijk om materiaal voorzichtig te verwijderen. Hiervoor is geen ontheffing nodig en er is geen mitigatieplicht. Door de omvorming van het perceel naar natuur (met de nodige takkenhopen en rommelhoekjes) zal ook in de toekomstige situatie voldoende geschikt leefgebied beschikbaar blijven.
- Een verwilderde huiskat (met jongen) verblijft in de te slopen stal. Voor deze dieren moet passend onderdak worden geregeld.
- Soorten zoals de vos en de ree hebben geen verblijfplaats binnen het projectgebied. De werkzaamheden hebben geen negatief effect op deze soorten. Na afronding van de werkzaamheden blijft het terrein voor deze dieren minstens zo functioneel.

6.9 Algemene broedvogels

Actieve nesten mogen in het broedseizoen (15 maart t/m 15 juli) niet worden verstoord. Voor soorten zoals de koolmees en de boerenzwaluw (nest categorie 5) moeten echter wel voldoende nestgelegenheden op locatie aanwezig blijven. Hierin kan worden voorzien door bijvoorbeeld enkele geschikte nestkastjes te plaatsen in of aan de woonboerderij en bomen. Wordt hieraan voldaan dan is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming niet nodig.

Bronnen

Rapporten

- Ekoza 20.129 – Quicksan flora en fauna – Vossenweg 3 – Hoogerheide

Literatuur

- Bouwens, S. 2017. Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming. 2017.32. Rapport van de Zoogdierverseniging. In opdracht van de provincie Noord-Brabant.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Kanters & J.C. Buys 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Natuur van Nederland 12: 1-432.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON)(redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, EIS - Nederland, Leiden.
- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.
- Limpens, H., Mosterd, K. & Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV, Utrecht.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging (2021) Vleermuisprotocol 2021, januari 2021. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdierverseniging.nl
- Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Kerkuil *Tyto alba*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Steenuil *Athene noctua*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Levendbarende hagedis *Zootoca vivipara*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Netwerk Groene Bureaus, 2021. Soortinventarisatieprotocollen. Versie juli 2017.

Websites

- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>
- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038668/>
- <https://www.openstreetmap.org/>
- <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/>
- <https://www.zoogdierverseniging.nl/>
- <https://www.ndff.nl/>
- <https://ontdekdenatuur.brabantslandschap.nl/ontdek-de-natuur/>